

„Knihovna na cestě - s knihou do prostoru města a regionu“.

Jan Lercher, Książnica Karkonoska

V této prezentaci představím dvě aktivity, které probíhají v Krkonošské knihovně v Jelení Hoře a které ukazují její přítomnost v městském prostoru - Diskusní knižní klub „Laboranti z Krkonoš“ a Šňupálkova parta, což je skupina, která se věnuje pletení a háčkování.

Na úvod několik slov o městě Jelení Hora a úkolech, které knihovna plní.

Jelení Hora je okresní město s přibližně 65 000 obyvateli, které v důsledku správní reformy v roce 1999 přišlo o status vojvodského města. Je to o to důležitější, že se knihovna, která byla dříve vojvodskou knihovnou, stala na základě dohody mezi městem Jelení Hora a Jelenohorským (nyní Krkonošským) okresem nejen knihovnou městskou, ale i okresní. Krkonošská knihovna tedy sice přestala být vojvodskou knihovnou, ale neomezila své úkoly ani rozsah činnosti. Poloha města v příhraniční oblasti, jeho turistický charakter spojený s blízkostí mnoha pohoří (Krkonoše, Jizerské hory, Kačavské hory, Janovické rudohoří) a aktivity v rámci Euroregionu Nisa jsou dalšími faktory, které přinášejí knihovně další úkoly. Svůj význam má i to, že samotné město se táhne v délce téměř 40 kilometrů, a proto je nutné zajistit i provoz poboček Krkonošské knihovny v několika klíčových čtvrtích. A tak:

- téměř v přímém centru města (ul. Bankowa 27) se nachází hlavní sídlo - ve čtyřpodlažní budově, dobře přizpůsobené potřebám obyvatel, jsou tři oddělení, která denně pracují se čtenáři (půjčovna, knihovna pro děti a mládež, regionální oddělení s čítárnou), a dále oddělení, která jsou pro chod knihovny klíčová, tedy oddělení tvorby a rozvoje fondů, výukové a administrativní oddělení; v budově má svou kancelář i ředitel instituce;
- ve městě je 5 poboček KK, které se nacházejí ve čtyřech čtvrtích města: v Maciejowé (čtvrť, kde je mj. výpadová silnice směrem na Vratislav), 2 na Zabobrzy (velké sídliště), v Cieplících (lázeňská část) a v Sobieszowé (odtud se nejrychleji dostaneme do Krkonoš a zároveň zůstáváme na území města);
- Krkonošská knihovna v rámci své činnosti okresní knihovny zajišťuje věcnou podporu a školení pro knihovny z Krkonošského okresu; tuto činnost má na starosti výukové a metodické oddělení KK,
- knihovna realizuje rozsáhlé čtenářské a regionální vzdělávací aktivity a výstavy, propaguje umělecké a seberealizační aktivity mládeže i dospělých;
- od roku 2006 funguje v rámci KK Jelenohorská digitální knihovna (nyní rozvinutá do projektu Digitální Dolní Slezsko), celostátně unikátní regionální digitální knihovna, v níž lze nyní prohlížet 56 000 objektů.

Mohlo by se zdát, že za takových podmínek, s takovými objekty a úkoly, by již nebylo nutné jít do městského prostoru. Není nic vzdálenějšího pravdě - každou činnost je třeba koordinovat podle měnících se potřeb obyvatel, a dokonce i podle jejich očekávání.

Diskusní knižní klub „Laboranti z Krkonoš“

Klub v KK (v rámci projektu Knižního institutu týkajícího se knižních klubů, tj. neformálních setkání lidí, kteří se chtějí setkávat a diskutovat o knihách, zaměřených na vybrané téma nebo žánr) má svůj původ v osobě Przemysława Wiatera a jeho knize „Laboranci u Ducha Gór“ („Laboranti

u Krkonoše"). Na bázi této knihy a obnoveného zájmu o historické bylinářské tradice v Krkonoších zahájil klub svou činnost v roce 2014, aby následoval tento trend.

Takto o sobě napsal:

Laboranti z Krkonoš jsou setkáním současných pokračovatelů bylinářské tradice v Krkonoších, propagátorů této tradice a kulturního dědictví, a všech zájemců o zdravý životní styl.

Čteme, diskutujeme, vyměňujeme si knihy a životní moudrost.

DKK Laboranti z Krkonoš je určen pro lidi otevřené novinkám, zajímající se o svět, zamilované do hor, kteří chtějí žít blíže přírodě a získat z ní to nejlepší pro sebe.

Bylo dohodnuto, že klub se bude scházet jednou měsíčně (vždy 1. úterý), základem diskusí budou knihy objednané z Knižního institutu a občas budou zváni speciální hosté (prvním byl samozřejmě P. Wiater).

Sešla se první komunita klubu, která se setkávala poměrně pravidelně, a vyvinula se forma schůzek, která v nezměněné podobě pokračovala až do roku 2022. Klub do tohoto roku vedly dvě dámy: Kamila Wilk (knihovnice Krkonošské knihovny) a Grażyna Manturzyk (odbornice na bylinky).

Výše zmíněný rok 2022 byl pro další existenci klubu „Laborantů“ přelomový - s odchodem Kamily Wilk do důchodu, rezignací druhé vedoucí a tehdejší realizací projektu modernizace knihovny (přizpůsobení interiéru hlavní budovy potřebám místní komunity) bylo třeba rozhodnout, co dál. Protože klub nechtěl ztratit svou komunitu, bylo rozhodnuto o zcela jiném přístupu k jeho cílům a působnosti. Především byl položen zvýšený důraz na historii krkonošských Laborantů - na každém setkání byly účastníkům poskytovány informace o osobnostech a místech spojených s Laboranty, a pokud toto souviselo s tématem setkání, byl prezentován i z jejich hlediska.

Klubové knihy, které se dosud týkaly především léčitelství, byly obohaceny o další žánry a obory, což poskytlo možnost rozšířit nabídku klubu pro širší věkovou skupinu.

Po zimním období došlo v klubu k největší změně - rok byl rozdělen na období:

- jaro/léto, kdy začaly exkurze a procházky související s Laboranty, jejich činností a dědictvím v městském prostoru a přírodě. Uskutečnily se výlety do Miłkowa, Cieplic, Krkonošského muzea a Kościuszkova parku v Jelení Hoře. Pro každou z těchto lokalit byly předem připraveny knižní, ikonografické a digitální materiály, a články z regionálního tisku (Rocznik Jeleniogórski, Karkonosze a další). Do budoucna se plánují další výlety, mimo jiné do Sklářské Poruby a Karpacze. Ty se již připravují ve spolupráci s dalšími institucemi, například s Krkonošským národním parkem;
- podzim/zima, kdy se setkání konají sice v budově knihovny, ale mají formu již nikoliv přednášky, ale dílen. A tak v říjnu začínají aromaterapeutické dílny.

Šňupálkova parta, aneb dílny s přízí (pol. **Gang Włóczykija**, włóczka = příze)

Cokoli dokázete dělat tvůrčího, začněte to dělat - Mirosław Słowikowski

Výše uvedený citát a kniha „The shop on Blossom Street“ se staly inspirací pro čtyři (přesně jako v knize) knihovnice KK, aby 6. 12. 2013 došlo k prvnímu setkání v knihovně, kdy začalo pletení a háčkování skupiny žen, které si pomáhají a podporují se. Skupina se zpočátku scházela 1x měsíčně, ale brzy se ukázalo, že je to rozhodně málo, a tak se frekvence schůzek zvýšila. Možná by se ŠP nevydala do městského prostoru, kdyby se její hodinové potřeby nerozcházel s otevírací dobou

Krkonošské knihovny. Knihovna v té době také nebyla připravena na nestandardní nápady přesahující rámec její tehdejší činnosti. Jinými slovy, nevnímala se skrze prostor, který má. Skupina pletářek se tedy přesunula do jedné z blízkých kaváren, poblíž centra města, a proto si ji mezi kavárnami i vyhlídla. Její, v tehdejší době, netypický charakter připomínal spíše obrázky ze Skandinávie - Parta... měla v sobě vlastně něco z dánského Hygge. Takže v tomto střetu to bylo 1:0 pro kavárnu a knihovně ještě chvíli trvalo, než změnila přístup k tématu.

Během této doby se pletářkám velmi dařilo a podnikaly řadu aktivit, díky nimž se staly viditelnými a rozpoznatelnými v městském prostoru - na Mezinárodní den pletení na veřejnosti se objevily v altánu v Norském parku (SIC!) v Cieplících. Kromě dílen a pletení pod širým nebem se konaly i další aktivity - maskoti v rámci celosvětové charitativní akce „Chobotničky pro nedonošená miminka“, několikrát v rámci YarnBombing, čili výzdoby objektů na veřejných místech, svoje ošacení dostaly i městské stromy.

Jelenohorské pletářky několikrát představily své práce na výstavách, ať už samostatných, nebo tematických, jako např.: „Haftowany Ogród Duchy Gór“ („Vyšívání Krakonošova zahrada“) a „Haftowana Jelenia Góra“ („Vyšívání Jelení Hora“). Na jaře příštího roku se plánuje další akce, tentokrát o motýlech.

Šňupálkova parta se ve výsledku vrátila do prostor Krkonošské knihovny. Toto rozloučení mělo velký přínos, a to jak pro knihovnu, která musela tak jako tak čelit rostoucím potřebám místní komunity, která dnes vnímá tuto instituci jako jeden z posledních bastionů veřejného prostoru - egalitárního, rovného a přístupného všem. Tak pro Partu... umožnila postavit se na vlastní nohy, být známou a oceňovanou v městském prostoru. Dnes jdou obě po společné cestě. Kam směřují?

Říkají, že na třetí místo.

Pojem třetího místa znamená přítomnost něčeho mezi veřejným (práce, městský prostor, zeleň) a soukromým (domov, byt, příbuzní). Otázka, zda knihovny do takového konceptu zapadají, je pouze řečnickou otázkou a jejich přítomnost s různými aktivitami v městském prostoru tuto jistotu jen posiluje.